

I SKYRIUS

Matijas negalėjo sulaukti, kol baigs ruošti vakarienę. Jis norėjo kuo greičiau išvirti, pavalgyti ir išeiti. O, kad būtų jau tiek suaugęs, jog pats galėtų nuspręsti, kada turi valgyti ir, apskritai, ar verta švaistyti laiką valgymui... Jam reikėjo kai ką padaryti – tokį dalyką, kuris kėlė baimę.

Matijas jau buvo nebe berniukas, bet dar ir ne vyras. Kartais, būdamas lauke, pasimatuodavo atsistojęs prie savo namo lango. Kadaisė kakta vos tesiekdavo medinę palangę, o dabar jau buvo toks aukštas, kad nė nesistiebdamas matė viską, kas viduje. Arba, eidamas atatupstas per aukštą žolę, lango stikle matydavo savo atspindį. Pačiam Matijui atrodė, kad jo veidas vyriškėja, nors žiūrėdamas į tą atspindį vis dar vaikiškai mėgo pasiraukyti ir pasivaipyti. Jo balsas darėsi žemesnis.

Gyveno jis su aklu vyriškiu, kurį visi vadino Aiškiaregiu, ir jam padėdavo. Tvarkydavo namus, nors ta ruoša ir kėlė nuobodulį. Vyriškis sakydavo, jog šitai būtina. Taigi Matijas kasdien

šluodavo medines grindis, o kambaryje šalia virtuvės išlygindavo lovą užklotus – vyriškio lovos labai kruopščiai, o savosios tai bet kaip. Valgį gamindavo abudu. Vyriškis juokdavosi iš Matijo prasimanytų patiekalų ir stengėsi jį mokyti, tačiau vaikiną neturėjo kantrybės ir nelabai dėjosi į galvą, kuo ypatingos vienos ar kitos žolelės.

– Ar negalime jų visų iškart sudėti į puodą? – atkakliai klausinėjo Matijas. – Juk vis tiek viskas kartu patenka į mūsų pilvus.

Šis ginčas buvo labai senas ir vykdavo draugiškai.

– Pauostyk šitą, – kišdamas po nosimi pjaustomą žalsvą daržovę sukikeno Aiškiaregys.

Matijas klusniai pauostė.

– Svogūnas, – pasakė jis ir gūžtelėjo pečiais. – Galime įmesti nepjaustytą. Arba, – pridūrė, – išvis nereikia jo virti. Tik tada mums labai smirdės iš burnos. Viena tokia mergaitė prižadėjo mane pabučiuoti, jeigu skaniai kvėpėsiu. Bet man atrodo, kad ji tik erzinas.

Aklasis vyriškis, atsisukęs į berniuką, nusišypsojo.

– Erzinimai – malonioji dalis prieš bučinius, – pasakė jis, ir Matijas susidrovėjęs net nuraudo.

– Bučinį galima į ką nors išsimainyti, – kikendamas patarė vyriškis. – Na, ką tu pasiūlytum už bučinį? Gal savo meškerę?

– Liaukis. Liaukis juokavęs apie mainus.

– Tu teisus, nėra ko man juokauti. Anksčiau tai buvo linksmybė. Bet dabar... tu teisus, Matijau. Daugiau iš to nebegalima juoktis.

– Mano draugas Reimonas praeitą kartą buvo Mainų mugėje, su tėvais. Bet jis apie tai nekalba.

– Mes irgi nekalbėsime. Ar sviestas prikaistuvyje jau ištirpo?

Matijas pasižiūrėjo. Sviestas jau vos vos kunkuliavo ir gražiai geltonavo.

– Taip.

– Tada dėk svogūną. Ir maišyk, kad neapdegtų.

Matijas padarė kaip liepiamas.

– Dabar pauostyk, – paprašė vyriškis.

Matijas pauostė. Švelniai paskrudintas svogūnas skleidė tokį kvapą, kad jo burnoje prisirinko seilių.

– Juk geriau negu žalias? – paklausė Aiškiaregys.

– Bet kiek vargo, – nekantraudamas atsakė Matijas. – Gaminti valgį – tikras vargas.

– Įberk truputį cukraus. Vieną kitą žiupsnelį. Tegul kokią minutę paverda, tada dėsimė triušieną. Turėk kantrybės, Matijau. Tu amžinai nori viską paspartinti, nors nėra jokio reikalo.

– Noriu išeiti, nelaukdamas nakties. Man reikia kai ką patikrinti. Turiu pavalgyti vakarienę ir atsidurti tenai, proskynoje, kol nesutemo.

Aklasis vyras nusijuokė. Jis paėmė nuo stalo triušienos gabalus. Matijas, kaip visada, nusistebėjo, kaip tiksliai juda jo rankos, kaip gerai jis atsimens, kur kas buvo padėta. Žiūrėjo, kaip mikliai jis mėsos gabalus ištrynė miltais ir sudėjo triušieną į prikaistuvį. Kai prie suminkštėjusių svogūnų atsidūrusi mėsa ėmė čirškėti, pasklido kitoks kvapas. Vyriškis įbėrė saują žolelių.

– Tau juk tas pats, ar lauke tamsu, ar šviesu, – susiraukęs pasakė jam Matijas, – bet man reikia kai ką apžiūrėti dienos šviesoje.

– Kas tas kai kas? – paklausė Aiškiaregys, paskui pridūrė: – Kai mėsa paruduos, užpilk šiek tiek sultinio, kad neprisviltų.

Matijas įpylė į prikaistuvį samtį sultinio, kuriame anksčiau virė triušiena. Tamsus skystis iškėlė į paviršių svogūno griežinėlius ir smulkintas žoleles, kurios ėmė sukuriuoti aplink mėsos gabaliukus. Žinojo, kad dabar reikia uždėti dangtį ir sumažinti liepsną. Troškiny s virė, Matijas ėmė dėlioti ant stalo lėkštes, jiedu abu tuoj sės vakarienianti.

Jis tikėjosi, kad aklasis vyras pamirš savo klausimą „kas tas kai kas“. Nenorėjo jam sakyti. Tai, ką buvo paslėpęs proskynoje, jį patį trikdė. Net gąsdino, nes nežinojo, ką tai reiškia. Vieną akimirką pagalvojo, ar galėtų tai į ką nors išmainyti.

Kai galų gale po vakarienės lėkštės buvo suplautos ir sudėtos į vietą, o aklasis vyras įsitaisė minkštame krėse ir paėmė į rankas styginį instrumentą, kuriuo grodavo vakarais, Matijas nutipeno durų link, tikėdamasis išsmukti nepastebėtas. Tačiau vyras girdėdavo kiekvieną judesėlį. Matijas žinojo, kad jis girdi net vorą, perbėgantį nuo vieno voratinklio krašto iki kito.

– Vėl į Mišką?

Matijas atsiduso. Nepavyko.

– Grįšiu prieš sutemstant.

– Tikėkimės. Bet uždek lempą, jeigu kartais vėluotum. Sute mus labai gražu, kai lange matai tavęs laukiančią šviesą. Aš prisimenu, kaip naktį atrodo Miškas.

– Nuo kada prisimeni?

– Nuo tada, kai dar mačiau, – nusišypsojo vyras. – Gerokai prieš tau gimstant.

– Ar Miškas tave baugino? – paklausė jo Matijas. Daugelį žmonių jis baugino, ir gana pagrįstai.

– Ne. Visa tai tik iliuzija.

Matijas susiraukė. Jis nežinojo, ką akklasis vyras turi galvoje. Ar jis nori pasakyti, kad baimė tėra iliuzija? O gal Miškas? Jis žvilgtelėjo į vyrą. Tasai minkšta skepetėle trynė poliruotą savo medinio instrumento paviršių. Jo mintys buvo sutelktos į glotnią medieną, nors vingiuotų klevo medžio rėvių ir negalėjo įžiūrėti. Galbūt, pagalvojo Matijas, žmogui, kuris yra netekęs regėjimo, *viskas* yra tik iliuzija.

Matijas pailgino lempos dagtį ir patikrino, ar pakanka žibalo. Tada brūkštelėjo degtuką.

– Dabar turbūt džiaugiesi, kad priverčiau iš lempos stiklo išvalyti suodžius, ar ne? – paklausė akklasis vyriškis nesitikėdamas jokio atsakymo.

Jis brūkštelėjo pirštais per stygas ir pasiklausė, kaip skamba. Kaip ir kiekvieną vakarą, rūpestingai suderino instrumentą. Jis girdėjo pačius mažiausius garsų skirtumus, o vaikinukas jų visiškai neįjautė. Matijas valandėlę stovėjo tarpduryje ir žiūrėjo. Ant stalo blykčiojo lempos liepsna. Vyriškis sėdėjo veidu į langą, tad ankstyvo vasaros vakaro šviesa išryškino jo veido randus. Jis pasiklausė, tada pasuko nedidelį sraigtelį apatinėje instrumento medinio kaklelio pusėje ir vėl pasiklausė. Dabar jis buvo susitelkęs į garsus, berniuką pamiršęs. Matijas išsmuko pro duris.

Iki tako, kuris Miestelio pakraštyje nyra į Mišką, jis ėjo aplinkiniu keliu, kad praeitų pro mokytojo namą – geraširdžio mokytojo,

kurio pusę veido dengė ryškiai raudona dėmė. Ją vadino įgimta dėmė. Kai dar buvo Miestelyje naujokas, Matijas kartais susivokdavo, kad spokso į tą vyrą, mat anksčiau nebuvo matęs žmogaus su tokia dėme. Ten, iš kur Matijas atvyko, tokių defektų nebūdavo leidžiama turėti. Net ir už mažesnius trūkumus žmonės būdavo pasmerkami mirčiai.

Bet šiame Miestelyje tokios dėmės ir silpnybės nebuvo laikomos jokiais trūkumais. Jos buvo vertinamos. Aklasis vyriškis gavo Aiškiaregio vardą ir buvo gerbiamas už ypatingus vaizdus, kuriuos jis matė savo bergėmis akimis.

Mokytoją, kuriam buvo suteiktas Mentorius vardas, dėl tos tamsiai raudonos dėmės ant veido vaikai kartais su meile vadindavo Rožiniu. Vaikai jį mylėjo. Jis buvo išmintingas ir kantrus mokytojas. Matijas, kuris, atvykęs čia gyventi su akluoju vyriškiu, buvo dar visai berniukas, lankė mokyklą kaip visi, o žiemos popietėmis dar eidavo mokytis papildomai. Mentorius mokė jį ramiai sėdėti, klausytis ir galiausiai skaityti.

Pro mokytojo namus jis praėjo ne todėl, kad pamatytų patį Mentorių ar kad pasigrožėtų išpuoselėtu gėlynu, bet tikėdamasis išvysti gražiąją mokytojo dukterį, vardu Džina. Ji pastaruoju metu erzino Matiją, žadėdama jį pabučiuoti. Gana dažnai vakarais ji ravedavo tą savo gėlių darželį.

Tačiau šįvakar nebuvo regėti nei jos pačios, nei jos tėčio. Matijas matė ant prieslenksčio miegantį nutukusį margą šunį, bet, pasirodo, namie nieko nebuvo.

Na ir gerai, pagalvojo jis. Su savo juokeliais ir pažadais pabučiuoti Džina būtų jį tik sugaišinusi, o jokio bučinio taip ir nesu-

lauktų. Be to, Matijas žinojo, kad ji taip žada visiems vaikinams, ir suprato, kad jam nė nevertėjo daryti lanksto, tikintis ją išvysti.

Paėmęs lazdą, ant tako dulkių jis nubraižė širdį, viduryje kruopščiai užrašė jos vardą, o apačioje savo. Galbūt ji pamatys ir supras, kad jis čia buvo, ir gal susidomės.

– Sveikas, Matijau! Ką čia veiki? – šūktelėjo iš už kampo pasirodęs jo draugas Reimonas. – Ar tu pavalgęs? Gal nori užsukti pas mus pavakarieniauti?

Užstodamas nugara dulkėse nubraižytą širdį Matijas puolė artyn prie Reimono, tikėdamasis, kad jo bičiulis nieko nepamatys. Tam tikra prasme jam visad būdavo malonu užėti pas Reimoną, nes jo šeima šiuo metu įsigijo kažkokį daiktą, vadinamą Žaidimų mašina, – didelę apipieštą dėžę su rankena, kurią turėjai truktelti, kad jos viduje imtų greitai suktis trys ratukai. Tada pasigirdavo skambutis ir ratukai sustodavo prie mažo langelio. Jeigu piešiniai atitikdavo vienas kitą, mašina išspjaudavo karamelinį saldainį. Žaisti būdavo labai smagu.

Kartais jis spėliodavo, ką jie paaukojo už tą Žaidimų mašiną, bet tokių dalykų nebūdavo klausama.

– Mes jau pavalgėme, – atsakė jis. – Kol nesutemo, turiu nueiti į vieną vietą, todėl pavakarieniauome anksčiau.

– Eičiau su tavim, bet įsitaisiau kosulį, ir Žolininkas sakė, kad man negalima per daug bėgioti. Prižadėjau eiti tiesiai namo, – pasakė Reimonas. – Bet, jeigu palauktum, nubėgčiau paklausti...

– Ne, – skubiai atsakė Matijas. – Aš turiu eiti vienas.

– Ak štai kaip, neši kam nors žinių?

Tai nebuvo susiję su žinia, bet Matijas linktelėjo. Jį truputį slėgė, kad dėl visokių smulkmenų turi meluoti. Bet visada tai darė,

užaugo meluodamas ir vis dar negalėjo priprasti, kad žmonės šioje vietoje, kur jis dabar gyvena, melą laiko blogybe. Pameluodamas Matijas kartais paprasčiau, lengviau ir patogiau išspręsdavo kai kuriuos dalykus.

– Tai iki rytojaus, – pamojavo jam Reimonas ir nuskubėjo į namus.

Matijas taip gerai pažinojo Miško takus, tarsi pats būtų juos išmynęs. Ir iš tikrųjų, kai kurie iš jų *buvo* jo išminti per keletą metų. Jam klaidžiojant tai šen, tai ten, ieškant trumpiausio, saugiausio kelio iš vienos vietos į kitą, medžių šaknys buvo apmindžiotos. Miške jis būdavo miklus ir ramus, be jokių ženklų galėjo atrasti, kas kur yra. Lygiai taip pat galėjo nujausti orą ir dar nė nepasirodžius debesims arba nepradėjus keistis vėjui išpranašauti lietų. Matijas paprasčiausiai *žinojo*.

Kiti Miestelio gyventojai retai kada išdrįsdavo kelti koją į Mišką. Miškas jiems buvo pavojingas. Kartais Miškas sučiupdavo ir sunarpliodavo bandančiuosius jį pereiti. Yra nutikę siaubingų mirties atvejų, žmones parnešdavo pasmaugtus vijokliais arba medžio šakomis, kurios piktavališkai apšivydavo jų gerkles ir kojas bei rankas. Miškas kažkoku būdu sužinodavo, kurie žmonės nuspręsdavo palikti Miestelį. Taip pat kažkoku būdu jis suprato, kad Matijas keliaudavo tik dėl malonumo arba iš būtinybės. Vijokliai niekad nesiekdavo jo sučiupti. O kartais atrodydavo, kad medžiai bemaž patys praskleidžia šakas ir padeda jam pereiti.

– Miškas mane mėgsta, – sykį jis išdidžiai pasigyrė aklajam vyriškiui.

Aiškiaregys neprieštaravo.

– Galbūt jam tavęs reikia, – spėjo jis.

Žmonėms Matijo irgi reikėjo. Jie neabejojo, kad vaikinai pažįsta visus takus, kad keliaudamas jais yra saugus ir kad gali įvykdyti tokius pavedimus, prireikus pereiti tankų Mišką, įveikti sudėtingus, painius kelio vingius. Jį siūsdavo perduoti kokias nors žinias. Toks buvo jo darbas. Tikėjosi, kad, atėjus laikui suteikti jam tikrąjį vardą, bus parinktas *Žinianešys*. Matijui patiko, kaip tas vardas skamba, ir laukė, kada galės taip vadintis.

Vis dėlto šį vakarą Matijas nei nešė kam nors žinią, nei jos parnešė, nors, nekaltai sumeluodamas, Reimonui pasakė, kad taip. Jis keliavo į jam gerai žinomą proskyną, į vietą iškart už tankios dygių pušų sienos. Guviai peršokęs nedidelį upokšnį, pasuko iš kietai suminto tako, kad prasispraudęs pro du medžius keliautų tolyn. Pastaraisiais metais tie medžiai augo labai greitai, ir dabar proskyna visai pasislėpė ir tapo asmeniška Matijo erdve.

Tam, ką jis dabar savyje aptiko, tokios asmeniškios vietelės labai reikėjo: vietelės slapta išbandyti, patikrinti savo nuogąstavimus – ką visa tai reiškia?

Proskynoje buvo blausu. Jam už nugaros saulė jau ketino leistis ant Miestelio, ir toji šviesa, prasiskverbusi pro Mišką, buvo rausvai pilka. Matijas per samanas nuėjo prie aukštų paparčių tankmės medžio papėdėje. Atsitūpė ir, prikišęs ausį prie paparčių, klausėsi. Atsargiai išleido tokį garsą, kurio ilgai mokėsi. Visai netrukus kaip atsaką išgirdo tai, ką tikėjosi ir kartu bijojo išgirsti.

Atsargiai įkišo ranką po žeme ir iškėlė mažą varlytę. Varlytė žvelgė nuo delno išsprogusiomis, bebaimėmis akimis ir vėl sukvarkė: *Kvarrrr*.

Kvarrr.

Kvarrr.

Matijas išleido tokį pat gerklinį garsą, tarsi jiedu kalbėtusi. Nors ir labai nervinosi, tie atsišaudymai garsais privertė nusijuokti. Jis dėmesingai apžiūrėjo slidų žalią kūną. Varlė nė nemanė šokti nuo delno. Tupėjo sau ramiai, ir tik nukarusi permatoma jos pasmakrė virpėjo.

Jis rado tai, ko ieškojo. Tam tikra prasme vylėsi, kad neras. Matijas žinojo, kad jo gyvenimas būtų lengvesnis, jeigu toji varlytė būtų be jokių žymių, tik paprasta varlytė. Bet taip nebuvo. Žinojo, kad nebus. Ir numanė, kad dabar jo gyvenime viskas keisis. Jo ateitis pasisuko kita, paslaptinga linkme. Dėl to kalta ne varlė, suvokė jis ir, švelniai patupdęs mažą žalią būtybę į aukštą papartyną, žiūrėjo, kaip jai, nieko nesuvokiančiai, ropojant šalin virpa paparčių lapai. Pajuto, kad virpa ir jis pats.

Grįždamas į Miestelį dabar jau šešėliuose skendinčiu taku Matijas išgirdo iš už turgavietės atsklindančius garsus. Iš pradžių nustebęs pamanęs, kad žmonės dainuoja. Dainuoti Miestelyje buvo įprasta, tačiau ne lauke ir ne vakarais. Sumišęs stabtelėjo ir pasiklausė. Tai visai ne daina, suprato jis, bet ritmingas ir graudus aimanavimas, kurį jie vadino rauda ir kuris reiškė netektį. Išgujęs iš galvos visus kitus rūpesčius, gaubiamas paskutinių vakaro spindulių, Matijas nuskubėjo namo pas jo laukiantį akląjį vyriškį. Jis viską paaiškins.